

DROŠĪBAS POLICIJA

2013.gada publiskais pārskats

Publiskais pārskats

par Drošības policijas darbību 2013.gadā

Rīga, 2014.gada maijs

Godātais lasītāj!

Drošības policija (DP) nodod Jūsu uzmanībai mūsu vērtējumu par situāciju nacionālās drošības jomā un pārskatu par paveikto nacionālās drošības risku identificēšanā un novēršanā 2013.gadā. Ņemot vērā valsts drošības iestādes specifiku, ne visu, kas ir paveikts pārskata periodā, varam publiskot, taču esmu pārliecināts, ka šis pārskats veicinās izpratni un diskusijas par nozīmīgiem nacionālās drošības jautājumiem. Tieši tas arī ir šī ikgadējā pārskata mērķis - veicināt Latvijas sabiedrības izpratni un informētību par situāciju nacionālās drošības jomā un sniegt pēc iespējas vairāk atbildes uz jautājumiem, kas skar DP darbību.

Kopš Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas ir pagājuši vairāk nekā divdesmit gadi un jau desmit gadus esam Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (NATO) un Eiropas Savienības (ES) dalībvalsts. Šogad Latvija pievienojās eiro zonai, bet nākamo gadu mūsu valsts sāks kā ES Padomes prezidējošā valsts. Šie fakti nepārprotami apliecina Latvijas ciešo integrāciju Eiropā un transatlantiskajā kopienā. Līdz ar šīm priekšrocībām daudziem Latvijas iedzīvotājiem pēdējo gadu laikā ir izveidojusies pārliecība, ka valsts drošība, brīvība un neatkarība ir kļuvusi neatgriezeniska un par šīm vērtībām vairāk nav pārlietu jāuztraucas. Taču notikumi Ukrainā šo pārliecību daudziem ir mazinājusi. Nacionālās drošības jautājumi, kas pagājušajā gadā nebūt nebija plašsaziņas līdzekļu uzmanības lokā, nu atkal izraisa pastiprinātu Latvijas sabiedrības interesi.

Ja salīdzinām situāciju nacionālās drošības jomā 2013.gadā un šobrīd, āreji patiesi var šķist, ka pagājušajā gadā tā bija daudz mierīgāka, stabilāka un prognozējamāka nekā šobrīd. Iepriekš valsts drošības iestādēm nereti pat tika izteikti pārmetumi, ka mēs pārlietu biedējam sabiedrību ar neesošiem ārejiem draudiem, taču pēdējie starptautiskie notikumi ir pierādījuši, ka mūsu iepriekš izteiktās bažas par atsevišķu procesu nelabvēlīgo ietekmi uz nacionālo drošību bija pamatotas. Arī 2013.gadā Latvijas nacionālo drošību vistiešākajā veidā ietekmēja ārejie procesi, īpaši Krievijas centieni stiprināt savu ietekmi kaimiņvalstīs, izmantojot gan tautiešu politiku, gan t.s. *maigās varas* un ekonomiskos instrumentus. Šī saikne varbūt nebija tik skaidri redzama un izteikta kā šobrīd, taču tie izaicinājumi, ar ko patlaban saskaras transatlantiskā sabiedrība, neradās pilnīgi negaidīti un par nelabvēlīgām ārējām tendencēm valsts drošības iestādes informēja politiskos lēmuma pieņēmējus jau iepriekš. Tas vēlreiz pierāda, cik būtiski valsts augstākajām amatpersonām ir saņemt no valsts drošības iestādēm apstiprinātu informāciju par iekšējiem un ārējiem apdraudējumiem.

Nereti publiskajā telpā izskan jautājums, ko DP ir darījusi, lai novērstu šos riskus? Kāpēc personas, t.sk. šajā pārskatā minētie indivīdi, kuri nomelno un diskreditē Latviju, apšaubā Latvijas valstiskumu un mūsu valsts pamatprincipus, vēl nesēž cietumā vai nav izraidīti no valsts? Atbilde uz šo jautājumu ir vienkārša - Latvija ir demokrātiska valsts, kur valda tiesiskuma principi un likuma vara. Tie, kuri ar savām darbībām ir pārkāpuši likumu, tiek saukti pie atbildības, taču tos, kuriem netiek inkriminēti noziegumi, demokrātiskā un tiesiskā valstī neiesloga vai neizraida no valsts. Lai novērstu šo personu centienus šķietami demokrātiskiem un politiskiem līdzekļiem panākt būtiskas izmaiņas valsts konstitucionālajā iekārtā, šķēlt mūsu sabiedrību un sniegt atbalstu citām valstīm īstenot to intereses Latvijā, ir nepieciešams plašs dažādu tiesisku, politisku, sociālu, kultūras, informatīvu un izglītojošu pasākumu kopums, kas pārsniedz valsts drošības iestāžu kompetenci un kam ir nepieciešama daudzu valsts un pašvaldību institūciju koordinēta iesaiste un darbība. Ne mazāk būtiska ir arī katra Latvijas iedzīvotāja attieksme. Skaidra distancēšanās no centieniem šķēlt sabiedrību, neiesaistīšanās provokācijās, kas tiek slēptas, piesaucot dažādas demokrātijas vērtības, ir būtisks trieciens jebkuriem mēģinājumiem gan no iekšienes, gan ārienes vērsties pret Latvijas nacionālās drošības interesēm.

Latvija tāpat kā pārējās Baltijas valstis ir NATO un ES dalībvalsts, kas nenoliedzami ir labākais garants mūsu drošībai pret ārējiem draudiem Latvijas vēsturē. Mūsu drošība vispirms ir mūsu pašu atbildība, tāpēc, ņemot vērā notikumus Ukrainā, Latvijas valsts drošības iestādēm, citām valsts institūcijām un sabiedrībai kopumā ir jābūt gatavībā reaģēt uz jauno drošības situāciju. DP, pilnveidojot savas spējas novērst un pārvarēt jaunus nacionālās drošības izaicinājumus, 2013.gadā turpināja savu attīstību un sadarbībā ar abām pārējām Latvijas valsts drošības iestādēm (Satversmes aizsardzības biroju un Militārās izlūkošanas un drošības dienestu), kā arī ES un NATO valstu partneru dienestiem deva savu ieguldījumu gan Latvijas, gan Eiropas drošības stiprināšanā. Patreizējā situācijā veiksmīgajai sadarbībai ar Latvijas un ārvalstu partneru dienestiem ir īpaši būtiska nozīme nacionālās drošības garantēšanā.

Nobeigumā vēlos pateikties visiem mūsu sadarbības partneriem gan Latvijā, gan ārvalstīs par atbalstu kopīgo drošības risku identificēšanā un neitralizēšanā. Īpašu paldies vēlos teikt arī Latvijas iedzīvotājiem, kuri ar savu atbalstu ir devuši nenovērtējamu ieguldījumu DP darbā. Sabiedrības atbalsts DP vienmēr ir bijis ļoti nozīmīgs un mēs to vienmēr esam ļoti respektējuši. Visbeidzot vēlos pateikt sirsnīgu paldies visām DP amatpersonām, kuras pašaizliedzīgi un profesionāli turpina pildīt savus pienākumus, ar savu ieguldījumu stiprinot mūsu valsts drošību, brīvību un neatkarību!

Drošības policijas priekšnieks
Jānis Reiniks

1. Pretizlūkošana un valsts noslēpuma aizsardzība

Pretizlūkošanas pasākumu īstenošana ir viens no valsts drošības iestāžu galvenajiem un prioritārajiem darbības virzieniem. Šo pasākumu mērķis ir novērst un neitralizēt ārvalstu spēcīgu dienestu veiktās darbības pret Latvijas interesēm.

1.1. Ārvalstu izlūkdienestu aktivitātes Latvijā

Pretizlūkošanas jomā DP cieši sadarbojas ar Satversmes aizsardzības biroju (SAB). Veicot pretizlūkošanas pasākumus atbilstoši savai kompetencei, DP ir konstatējusi, ka pārskata laikā ārvalstu spēcīgu dienestu uzmanība galvenokārt bija pievērsta politiskajiem un ekonomiskajiem procesiem Latvijā. Tāpat kā iepriekš ārvalstu spēcīgu dienestu interešu lokā bija jautājumi, kas saistīti ar Latvijas iekšpolitiskajiem procesiem, dalību ES un NATO. Vienlaikus 2013.gadā ārvalstu spēcīgu dienestu darbībā iezīmējās jaunas tendences - tika konstatēta pieaugoša ārvalstu spēcīgu dienestu interese par gaidāmo Latvijas prezidentūru ES Padomē un attiecīgo valstu ekonomisko interešu aizsardzību Latvijā.

Nozīmīgs ārvalstu spēcīgu dienestu darbības virziens pārskata periodā bija arī sadarbības organizēšana ar diasporas organizācijām un aktīvistiem dažādos Latvijas reģionos. Līdzīgi kā iepriekšējos gados arī 2013.gadā visaktīvāk izlūkošanas darbības pret Latvijas interesēm izvērsa Krievijas spēcīgu dienesti.

Krievijas spēcīgu dienesti pārskata periodā turpināja izrādīt operatīvo interesi par Latvijas iedzīvotājiem, kuri dažādu iemeslu dēļ regulāri apmeklē šo valsti. Īpašu interesi izraisīja personas, kuras iesaistītas akcīzes preču kontrabandā. Ar kontrabandu saistītie Latvijas iedzīvotāji ir viegli ietekmējami un šantažējami, tāpēc šīs personas ir piemērotas kandidatūras vervēšanai, tātad Krievijas spēcīgu dienestus interesējošas informācijas iegūšanai.

2013.gadā arī bija vērojama tendence dažādos informatīvajos resursos organizēt Latvijas diskreditēšanas kampaņas, turpinot aizsāktu retoriku par mūsu valstī it kā notiekošo "nacisma atdzimšanu" un "ekonomikas katastrofālo stāvokli". Ir pamats uzskatīt, ka šajos informatīvajos pasākumos ir iesaistīti arī Krievijas spēcīgu dienesti.

1.2. Valsts noslēpuma aizsardzība

Paralēli ārvalstu spēcīgu dienestu aktivitāšu identificēšanai un to radīto draudu novēršanai būtisks DP pretizlūkošanas pasākumu virziens ir klasificētās informācijas aizsardzība. Lai nodrošinātu Latvijai nozīmīgas informācijas aizsardzību, DP veic virkni pasākumu, no kuriem īpaši jāatzīmē:

- personu, kurām darba pienākumu veikšanai nepieciešama speciālā atļauja darbam ar valsts noslēpuma objektiem, pārbaude nolūkā noskaidrot viņu atbilstību likumā noteiktajiem kritērijiem (pamatojoties uz šīs pārbaudes rezultātiem, tiek lemts par atļaujas izsniegšanu, neizsniegšanu vai iepriekš izsniegtas atļaujas anulēšanu);

- valsts noslēpuma objektu glabāšanas un izmantošanas kārtības pārbaude ar mērķi konstatēt, vai tiek nodrošinātas klasificētās informācijas aizsardzības prasības;
- tehnisku pasākumu īstenošana nolūkā konstatēt un novērst nesankcionētu piekļuvi vai aizsargājamas informācijas pārtveršanu ar elektroniskām ierīcēm;
- amatpersonu, kurām piešķirta speciālā atļauja darbam ar valsts noslēpumu, izglītošana un informēšana par pretizlūkošanas riskiem un valsts noslēpuma aizsardzības prasībām.

2013. gadā DP izsniedza 1253 otrās un trešās kategorijas speciālās atļaujas darbam ar valsts noslēpuma objektiem līmenī slepeni un konfidenciali. Ņemot vērā, ka pirmās kategorijas (pieeja sevišķi slepenai informācijai) atļaujas Latvijā izdod SAB, DP nosūtīja 45 personu pārbažu rezultātus SAB jautājuma izlemšanai par speciālās atļaujas izsniegšanu darbam ar sevišķi slepeniem valsts noslēpuma objektiem.

Pārskata periodā DP 23 gadījumos pieņēma lēmumu liegt pieeju valsts noslēpumam, tādējādi ierobežojot personu tiesības turpmāk ieņemt noteiktus amatus, kas ir saistīti ar valsts noslēpuma izmantošanu. Visbiežāk DP pieņēma lēmumu atteikt pieeju valsts noslēpumam, jo tika iegūta informācija, ka persona ir saukta pie kriminālatbildības, vai tika konstatēti fakti, kas dod pamatu apšaubīt personas uzticamību un spēju glabāt valsts noslēpumu. Dažādu iemeslu dēļ (piemēram, nepieciešamība pēc citas kategorijas atļaujas, amata maiņa u.c.) DP anulēja 1784 speciālās atļaujas.

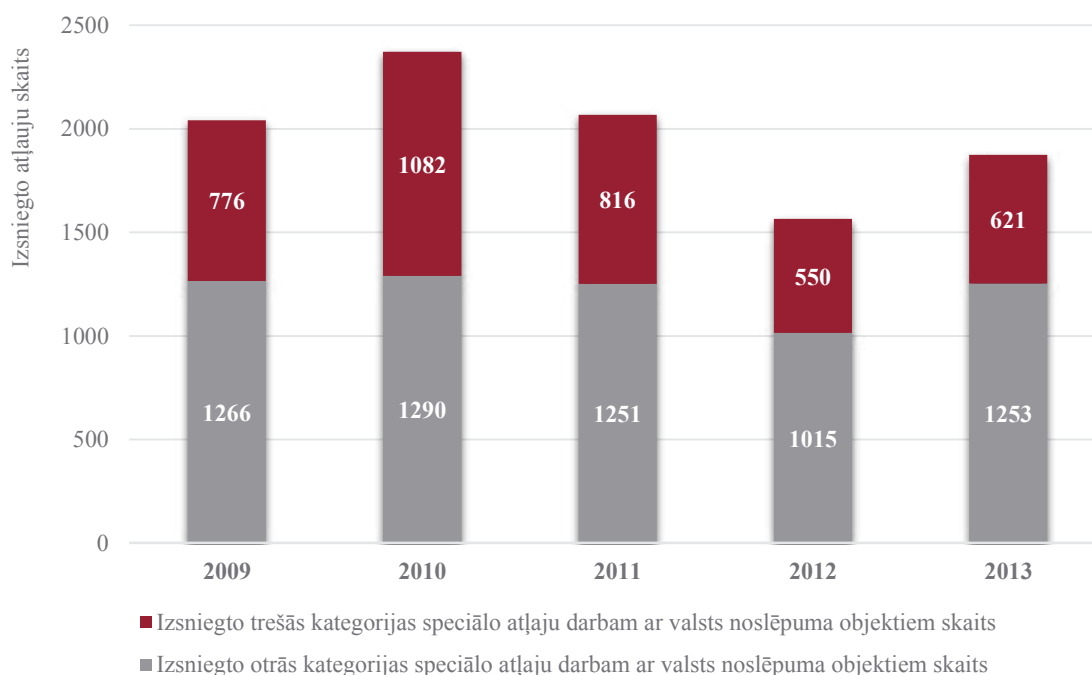
2013.gadā DP organizēja 60 valsts noslēpuma objektu glabāšanas un izmantošanas kārtības pārbaudes. Valsts amatpersonu izglītošanai par pretizlūkošanas riskiem un valsts noslēpuma aizsardzības prasībām tika rīkoti vairāk nekā 20 semināri.

Pārskata periodā DP arī veica 13 komersantu, kuru darbībai bija nepieciešams industriālās drošības sertifikāts, pārbaudes. Pārbažu materiāli lēmumu pieņemšanai par industriālās drošības sertifikāta piešķiršanu tikai pārsūtīti SAB. Divos gadījumos, balstoties uz DP veiktās pārbaudes rezultātiem, industriālā sertifikāta izsniegšana komersantiem tika atteikta.

Personas, kurām ir pielaide valsts noslēpumam, izraisa pastiprinātu ārvalstu specdienestu uzmanību, jo viņu rīcībā ir informācija, kas nav publiski pieejama un ir ārvalstu specdienestiem interesanta. Lai iegūtu interesējošo informāciju, ārvalstu specdienesti ne vienmēr cenšas tieši uzrunāt vai iesaistīt sadarbībā personas, kurām ir

piešķirta atļauja darbam ar valsts noslēpumu, jo vajadzīgo informāciju ārvalstu specdienesti var iegūt no viņu kolēģiem vai paziņām, ja persona nevērīgi izturas pret informācijas aizsardzības prasībām un bez nepieciešamības izpauž aizsargājamu informāciju indivīdiem, kuriem to nav nepieciešams zināt.

Izsniegto speciālo atļauju darbam ar valsts noslēpuma objektiem dinamika

Lai konstatētu un novērstu nesankcionētu informācijas iegūšanu ar elektronisku ierīču palīdzību, 134 reizes tika izmantota speciālā tehnika un veiktas pārbaudes Saeimas, Ministru prezidenta darba telpās, Ministru kabineta ēkā, Augstākās

tiesas un Rīgas apgabaltiesas telpās u.c. valsts institūcijās. Pēc šīm pārbaudēm šo institūciju atbildīgajām amatpersonām tika sniegtas vairākas konsultācijas un sagatavotas rekomendācijas informācijas aizsardzības pasākumu pilnveidošanai.

Tendences un prognozes

- 2014.gadā ārvalstu specdienestu aktivitāte Latvijā, visticamāk, pieaugs. To veicinās gan ārvalstu specdienestu interese par Eiropas Parlamenta un Saeimas vēlēšanām, gan Latvijas prezidentūru ES Padomē.
- Eiropas Parlamenta un Saeimas vēlēšanas, Latvijas prezidentūra ES Padomē, saspīlējums Krievijas un Rietumu attiecībās palielina risku, ka 2014.gadā varētu pastiprināties Latvijas diskreditācijas pasākumi informatīvajā telpā. Paredzams, ka ar ārvalstu varas iestādēm (t.sk. specdienestiem) saistīti plašsaziņas līdzekļi centīsies ietekmēt Latvijas vēlēšanu izvēli, paužot nekritisku atbalstu šīm valstīm izdevīgiem politiskajiem spēkiem un nomelnojot politiskos spēkus, kas šīm valstīm ir nevēlami.
- Saistībā ar Latvijas gatavošanos prezidentūrai ES Padomē ir pamats uzskatīt, ka ārvalstu specdienesti intensificēs gan atklātus, gan slēptus informācijas iegūšanas pasākumus Latvijas amatpersonu vidū.
- Paredzams, ka ārvalstu specdienesti turpinās izmantot tautiešu organizācijas savu ģeopolitisko interešu realizēšanai Latvijā.
- Akcīzes preču kontrabandas organizēšanā iesaistītie Latvijas iedzīvotāji arī 2014.gadā būs Krievijas specdienestu uzmanības lokā un tiks izmantoti informācijas iegūšanai.

2. Konstitucionālās iekārtas aizsardzība

Konstitucionālās iekārtas aizsardzība ietver pasākumus Latvijas suverenitātes, valstiskās iekārtas un teritoriālās nedalāmības nodrošināšanai. Šī uzdevuma īstenošanai DP 2013.gadā veica darbības, kas saistītas ar to personu, organizāciju un ārvalstu subjektu, kuru aktivitātes, deklarētie vai patiesie mērķi apdraud valsts konstitucionālo iekārtu, identifikāciju un to radīto apdraudējumu novēršanu. Par konstatētajiem riskiem tika informētas valsts augstākās amatpersonas un atbildīgās valsts pārvaldes institūcijas, kā arī tika aktualizētas tiesiskā regulējuma nepilnības un izmantoti citi tiesiskie instrumenti identificēto risku ierobežošanai un novēršanai.

2.1. Krievijas īstenotā tautiešu politika

2013.gadā nozīmīgākos riskus konstitucionālajai iekārtai turpināja radīt Krievijas īstenotā tautiešu politika un to atbalstošie subjekti Latvijā. Krievijas oficiāli deklarētais tautiešu politikas mērķis ir sniegt atbalstu saviem tautiešiem, t.sk. nodrošinot viņu interešu un tiesību aizstāvību viņu mītnes valstīs vai arī sekmēt tautiešu atgriešanos Krievijā. Vienlaikus šīs politikas aizsegā Krievija veic pasākumus savu ģeopolitisko interešu īstenošanai ārvalstīs, kā arī mēģina ietekmēt ārvalstu, t.sk. Latvijas iekšpolitiskos procesus, izmantojot tautiešu organizācijas kā instrumentu šī mērķa sasniegšanai. Ņemot vērā minēto, Krievijas īstenotā tautiešu politika rada riskus nacionālās drošības interesēm.

2013.gadā notika izmaiņas Krievijas īstenotās tautiešu politikas prioritātēs un darbības metodēs. Pārskata periodā skaidri iezīmējās arī Krievijas retorikas maiņa. Līdz šim tajā tika akcentēta “sadarbība ar tautiešiem”, savukārt pēdējā laikā publiskajā telpā Krievijas retorikā arvien vairāk dominē “tautiešu atbalsts un tiesību aizsardzība”. Šī akcentu maiņa skaidrojama ar vēlmi vēl vairāk izcelt uzskatu par to, ka notiekošo “tautiešu diskrimināciju” un “tautiešu cilvēktiesību pārkāpumiem” ārvalstīs. Īpaši aktīvi šīs pārmaiņas ilustrēja Krievijas regulārie un agresīvie paziņojumi pret Baltijas valstīm, apsūdzot tās it kā notiekošajā “tautiešu tiesību neievērošanā” un “nacisma glorifikācijā”. Pastiprinātu darbību šajā virzienā Krievija izvērsa arī starptautiskajās organizācijās (ANO, EDSO, Eiropas Padome), lai tēze par to, ka notiekošo “tautiešu apspiešanu” gūtu rezonansi starptautiskajā vidē, tādējādi arī novērstot uzmanību no cilvēktiesību pārkāpumiem Krievijā. Šim pašam mērķim kalpo arī Krievijas sagatavotais ziņojums par cilvēktiesību situāciju ES valstīs. Fokussēšanos uz tautiešu tiesību aizsardzību un darbības paplašināšanu starptautiskajā vidē var vērtēt kā mēģinājumu padarīt to par publiskās diplomātijas līdzekli, kas aprūtinātu iespējas apšaubīt šīs politikas legimitātāti un slēptu iejaukšanos citu valstu iekšpolitikā, aizbildinoties ar humanitāriem mērķiem.

DP rīcībā esošā informācija liecina, ka 2013.gadā notika arī tautiešu politikas finansēšanas sistēmas centralizācija – tika

ierobežoti finanšu avoti, taču tika palielināts finansējums un tā plūsma kļuva regulārāka. Vienlaikus pārskata perioda beigās Krievijas Valsts domē izskatīšanā atradās vēl vairāki ar tautiešu politiku saistīti likumprojekti.

2013.gadā svarīga loma tautiešu politikas īstenošanā bija vairākām Krievijas institūcijām. Piemēram, federālajai aģentūrai

Rossotrudničestvo ar valdības rīkojumu tika piešķirtas tiesības līdzvērtīgi ar Krievijas Ārlietumministriju (ĀM) pārvaldīt tautiešu politikas budžeta līdzekļus, kas līdz ar precīzu darbības jomu definējumu padara *Rossotrudničestvo* par vienu no nozīmīgākajiem tautiešu politikas

subjektiem. Aģentūrai tika deleģēts pienākums nodrošināt tautiešu organizācijām paredzēto pasākumu plānošanu un koordināciju, turpretī Krievijas ĀM pārziņā ir tautiešu konsolidācija, vispārēja koordinācija un Maskavai lojālas jaunās tautiešu paaudzes attīstīšana. Starp *Rossotrudničestvo* pārskata laika aktivitātēm jāatzīmē arī ierosinājums dibināt fondu ārvalstu krievvalodīgo plašsaziņas līdzekļu atbalstam.

Līdz ar reformām Krievijas tautiešu politiku īstenojošo subjektu pilnvaru deleģējumā, Krievijas ĀM un *Rossotrudničestvo* padotībā esošais Ārvalstīs dzīvojošo tautiešu atbalsta un tiesību aizsardzības fonds nostiprināja galvenā tautiešu finanšu avota pozīcijas. Izmaiņas skārušas arī finansējuma saņemšanas nosacījumus un kārtību. Ārvalstīs dzīvojošo tautiešu atbalsta un tiesību aizsardzības fonds līdzekļus piešķir konkursa kārtībā uz līguma pamata, pieprasot atskaites par darbu, kas padara tautiešus atbildīgus par saņemtajiem līdzekļiem un ļauj kontrolēt to izlietojumu. Jāatzīmē, ka pārskata periodā turpināja darboties arī citi Krievijas tautiešu politikas īstenošanā iesaistītie fondi, piemēram, *Russkiy Mir* un *Gorčakova fonds*.

2013.gada oktobrī ASV plašsaziņas līdzekļos tika publicēta informācija par ASV Federālā izmeklēšanas biroja veikto izmeklēšanu saistībā ar *Rossotrudņičestvo* organizētajiem ASV jauniešu braucieniem uz Krieviju. Lai gan oficiāli šo braucienu mērķis bija veicināt kontaktus starp abu valstu iedzīvotājiem, tiek veikta izmeklēšana, vai tie netika izmantoti, lai atlasītu potenciālos kandidātus sadarbībai ar Krievijas specdienestiem. Tas savukārt norāda uz risku, ka *Rossotrudņičestvo* līdzīgi kā citas tautiešu politikas institūcijas var tikt izmantotas arī Krievijas specdienestu interesēs.

2.2. Krievijas īstenotās tautiešu politikas izpausmes Latvijā

Krievijas īstenotās tautiešu politikas mērķu un uzdevumu sasniegšanu Latvijā pārskata periodā turpināja veicināt vairākas nevalstiskās organizācijas un to pārstāvji. Taču būtiska loma Krievijas īstenotās tautiešu politikas koordinēšanā un pārraudzībā ir šīs valsts diplomātiskajām pārstāvniecībām, kas 2013.gadā vēl vairāk nostiprināja savu kā tautiešu politikas pārrauga un koordinatora lomu Latvijā.

Dažādu ar Krievijas īstenotās tautiešu politikas saistīto nevalstisko organizāciju darbība līdzīgi kā iepriekš bija vērsta pret Latvijas sabiedrības saliedētību un uz Latvijas krievvalodīgo iedzīvotāju piederības sajūtas Latvijai mazināšanu. Tas tiek darīts nolūkā nošķirt Latvijas mazākumtautību pārstāvjus no pārējās sabiedrības, lai, uzdodoties par viņu aizstāvjiem, šīs organizācijas varētu izmantot Latvijas iedzīvotājus savu un Krievijas interesēm atbilstošu politisko mērķu sasniegšanai.

Neraugoties uz savstarpējām domstarpībām un cīņu par finansiālajiem resursiem, ko tautiešu politikas īstenošanai Latvijā piešķir Krievija, 2013.gadā tautiešu organizāciju un to aktīvistu darbības intensitāte Latvijā palika iepriekšējo gadu līmenī. Pārskata periodā savas pozīcijas tautiešu aktīvistu vidū turpināja nostiprināt līdz šim sabiedrībā zināmākie tautiešu politikas subjekti, kuri veido t.s. *profesionālo tautiešu* kodolu. Šīs personas par līdzdalību tautiešu politikā gūst personīgu labumu un viņu aktivitātes ir pakārtotas Krievijas ārpolitiskajām interesēm Latvijā. Tiesa, pārskata laikā iezīmējās paaudžu konflikts starp *profesionālajiem tautiešiem*, kuru redzamākie pārstāvji ir Viktors Guščins, Aleksandrs Gapoņenko un Josifs Korens, un jaunās paaudzes tautiešu politikas aktīvistiem. Vienlaikus 2013.gadā būtiski savas pozīcijas nostiprināja Valērijs Kravcovs, kurš kļuva par Latvijas Krievu kopienas vadītāju.

Aleksandra Gapoņenko darbība

Pārskata periodā viens no aktīvākajiem Krievijas tautiešu politikas pārstāvjiem Latvijā bija Aleksandrs Gapoņenko. 2013.gadā viņš darbojās pie Otrā pasaules kara notikumu Latvijā atspoguļojuma atbilstoši Krievijas vēstures doktrīnai, kā arī centās popularizēt viedokli par it kā notiekošo “etnisko minoritāšu diskrimināciju” Latvijā. Pirms 16.marta pasākumiem A.Gapoņenko sadarbībā ar Saeimas deputātu Nikolaju Kabanovu izveidoja filmu “Ostlande. Nakts zem svastikas” (Ostland. Ночь под свастики). Par šo filmu tās autori izpelnījās atzinību Krievijā, iegūstot otro vietu konkursā “Krievijas tautieši: “Mums ir tiesības!”” Savukārt gada otrajā pusē ar Ārvalstīs dzīvojošo Krievijas tautiešu atbalsta un aizsardzības fonda atbalstu A.Gapoņenko izdeva grāmatu “Etniskie konflikti Baltijas valstīs. Pēcpadomju periods”, kurā tiek propagandēts viedoklis par it kā pastāvošo etnisko spriedzi Latvijā un Baltijas valstīs. Paralēli A.Gapoņenko pārskata laikā turpināja izplatīt tendenciozu un sagrozītu informāciju par iekšpolitiskajām norisēm mūsu valstī. Uzdodoties par sociāli politisko un ekonomisko procesu “ekspertu” un “pētnieku”, A.Gapoņenko mākslīgi centās radīt priekšstatu par krievvalodīgo iedzīvotāju apdraudētību Latvijā, kā arī ar dažādu publikāciju starpniecību mēģināja popularizēt Latgales autonomijas idejas aktualitāti. Viņa publicēto informāciju bieži izmanto Krievijas institūcijas un informācijas resursi (piemēram, *REGNUM*), lai izvērstu kritiku un nosodījumu pret Latviju. Tāpat 2013.gadā A.Gapoņenko arī turpināja veiksmīgo sadarbību ar Borisu Zeļčermanu, kura organizēto līderisma kursu paspārnē ir uzaudzina tautiešu politikas aktīvistu jaunā paaudze – Elizabete Krivcova, Illarions Girss, Margarita Dragiļe, Jeļena Bačinska u.c. B.Zeļčermana un A.Gapoņenko darba sadalījums jaunās paaudzes tautiešu politikas līderu audzināšanā ir viens no faktoriem viņu spējai izcelties uz pārējo jauniešu fona. B.Zeļčermans īsteno metodoloģisku un sistemātisku jauniešu izglītošanu, savukārt A.Gapoņenko iesaista šos jauniešus tautiešu politikas aktivitātēs. Jāatzīmē, ka A.Gapoņenko ir pievērsies darbībai arī Latvijas enerģētiskās sektorā, cenšoties sekmēt Krievijas uzņēmumu intereses Baltijas valstīs.

A.Gapoņenko

Latvijas Sabiedrisko organizāciju padome (LSOP)

LSOP tika izveidota 1998.gadā ar mērķi kalpot par diskusiju forumu Latvijas krievu sabiedrisko organizāciju vajadzībām. Neraugoties uz savu ilggadējo darbību, LSOP joprojām nav reģistrēta organizācija un tai nav tiesiska statusa Latvijā. Apzināta izvairīšanās daudzu gadu garumā reģistrēt savu darbību, vienlaikus pretendējot uz tautiešu politiku koordinējošās struktūras statusu, rada neskaidrību par tās patiesajiem mērķiem un nolūkiem.

V.Guščins

Formāli LSOP ir iesaistījušās aptuveni 90 dažādas organizācijas, taču aktīvu darbību 2013.gadā veica ne vairāk kā 20 no tām. Kopš 2007.gada LSOP darbu koordinē V.Guščins. Viņa vadībā LSOP ir centusies paplašināt darbības mērķus – ne tikai veicināt dažādu organizāciju diskusijas un apvienošanās, bet arī kļūt par tautiešu politikas koordinējošo elementu Latvijā. Tiesa, tas nav izdevies un arī 2013.gadā šī neregistrētā struktūra darbojās kā neformāla diskusiju platforma ar ierobežotu spēju koordinēt citu organizāciju darbību. Pārskata periodā LSOP turpināja organizēt “koordinējošās” sēdes aptuveni reizi mēnesī, galvenokārt Maskavas namā, Rīgā.

Izvērtējot LSOP darbību, jāatzīmē, ka tās vadītājs V.Guščins ir pie Krievijas vēstniecības Latvijā izveidotās Krievijas tautiešu organizāciju Latvijā koordinācijas padomes vadītājs un Latvijas pārstāvis Vispasaules Krievijas tautiešu koordinācijas padomē. Tad dod Krievijai iespēju ietekmēt gan LSOP darbu, gan tās darba kārtību.

Nepilsoņu kongress (NK)

Tā dēvētā sabiedriskā kustība “Nepilsoņu kongress” pārskata periodā turpināja darboties kā neregistrēta organizācija, kas ļauj šai struktūrai apiet likumā noteiktos ierobežojumus sabiedrisko organizāciju darbībai, t.sk. nodrošināt finanšu darbības atklātību. No šī veidojuma nosaukuma izriet, ka NK mērķis ir nepilsoņu problēmu risināšana, taču praksē tā darbība ietver plašāku aktivitāšu loku.

Pārskata periodā NK bija viens no svarīgākajiem tautiešu politikas ietvaros īstenotajiem projektiem. Tā izveide atbilst Krievijas interesēm akcentēt nepilsoņu “problemātiku” un aktualizēt jautājumu par “cilvēktiesību pārkāpumiem” starptautiskajās institūcijās. NK darbība arī atbilst atsevišķu personu politiskajām ambīcijām, jo nepilsoņu jautājuma aktualizēšana veicina aktīvistu atpazīstamību pirms Eiropas Parlamenta un Saeimas vēlēšanām (piemēram, NK līdere un partijas “Saskaņa” biedre Elizabete Krivcova startē Eiroparlamenta vēlēšanās).

E.Krivcova

Lai aktualizētu nepilsoņu jautājumu, NK vērsās pie dažādu starptautisko organizāciju vadītājiem (piemēram, ANO Ģenerālsekretāra, ES Padomes prezidenta un ES Komisijas prezidenta), izveidoja interneta vietni (www.non-citizens.eu), apmeklēja vairākas ārvalstu vēstniecības Latvijā, rīkoja nepilsoņu jautājumiem veltītus pasākumus pie Eiropas Parlamenta ēkas un organizēja citas aktivitātes. Jāatzīmē, ka NK starptautiskās aktivitātes ir koordinētas un rūpīgi pārdomātas, ko savukārt ir veicinājusi šīs kustības sadarbība ar vienu no lielākajām Lielbritānijas sabiedrisko attiecību aģentūrām “Bell Pottinger”.

Sabiedrisko attiecību aģentūra “Bell Pottinger” (BP) ir dibināta 1998.gadā. Uzņēmuma centrālais birojs atrodas Londonā, tomēr tam ir struktūrvienības Eirāzijas un Tuvo austrumu valstīs. BP darbība ir izpelnījusies neviennozīmīgu vērtējumu, jo kompānijai ir ilgstoša prakse dažādu pretrunīgi vērtētu personu un politisko režīmu publicitātes kampaņu veidošanā. Šī iemesla dēļ BP ir izpelnījusies kritiku par sadarbošanos ar nedemokrātiskiem režīmiem un personām, kuras apsūdzētas cilvēktiesību pārkāpumos. Ievēribu raisa arī BP sadarbība ar Krievijas enerģētikas, derīgo izrakteņu un banku sektoru dažādiem subjektiem.

Pārskata laikā NK centās gūt atbalstu savām idejām arī latviešu auditorijā (NK mājas lapā ir sadaļa latviešu valodā) un mēģināja iesaistīties iekšpolitiskajās debatēs, rīkojot diskusiju par Satversmes preambulas projektu. Zīmīgi, ka NK darbības modelis tika pārņemts arī Igaunijā, tāpēc paredzams, ka nākotnē NK un Igaunijas analoga darbība tiks saskaņota un koordinēta iespējami labāka rezultāta sasniegšanai.

T.s. Antifašistu organizācijas

2013.gadā svarīgu lomu Latvijas diskreditācijas pasākumos gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī saglabāja arī t.s. *antifašistiskās* organizācijas, kas centās popularizēt Krievijas radīto mītu par “fašisma atdzimšanu un glorifikāciju Latvijā”. Īpaši aktīvi ar Latvijas nomelnošanu šajā jautājumā nodarbojas Krievijas ietekmes organizācija “Pasaule bez nacisma” (turpmāk – PBN) un tās atbalstītāji Latvijā. Lai veidotu respektējamas starptautiskas kustības tēlu, PBN savās aktivitātēs mēģināja iesaistīt starptautiskās organizācijas.

J.Korens

2013.gadā t.s. *antifašistu* kustības veiktajā diskreditācijas kampaņā pret Latviju nozīmīga loma bija PBN pasākumu koordinatoram Austrumeiropas valstīs Valērijam Engelim un Josifam Korenam, kurš ir biedrības “Latvijas Antifašistiskās komiteja” faktiskais vadītājs. Šī kampaņa balstījās uz tendenciozas un sagrozītas informācijas izplatīšanu par it kā notiekošo nacisma atdzimšanu Latvijā, kā arī mēģinājumu uzspiest Krievijas vēstures traktējumu par Latvijas atbrīvošanu.

Pārskata periodā 16.marta pasākumu laikā J.Korens un pārējie t.s. Latvijas antifašisti iesaistījās tradicionālajās aktivitātēs, kuru mērķis ir starptautiskajai auditorijai propagandēt mītu par “fašisma glorificēšanu”. 2013.gadā J.Korens organizēja arī delegāciju Latvijas diskreditācijai EDSO Humānās dimensijas pasākumā Varšavā. Savukārt Alūksnē no 2013. gada 9. līdz 12.augustam notika J.Korena koordinēts “Baltijas antifašistisko” organizāciju un kustības PBN saiets, kurā tika plānots, kā palielināt antifašistisko kustību atpazīstamību, vairot biedru skaitu, uzlabot publisko tēlu un vēl vairāk popularizēt mītu par “pieaugošajām neonacistiskajām un nacionālistiskajām tendencēm Baltijā”.

“Par dzimto valodu!”

Pēc izgāšanās pašvaldību vēlēšanās, kas apliecināja nenozīmīgo atbalstu sabiedrībā, organizācija “Par dzimto valodu!” (PDzV) 2013.gada nogalē sašķēlās.

Mēģinot vairot savu un PDzV popularitāti sabiedrībā, V.Lindermans ar palikušajiem atbalstītājiem 2013.gada decembrī uzsāka parakstu vākšanu par grozījumiem Bērnu tiesību

aizsardzības likumā. Šīs iniciatīvas popularizēšanai sabiedrībā V.Lindermans izveidoja arī jaunu biedrību “Sargāsim mūsu bērnus!”. Piesaistot atsevišķus reliģisko konfesiju pārstāvjus, piemēram, Kasparu Dimiteru, un izmantojot savus kontaktus plašsaziņas līdzekļos, V.Lindermanam izdevās nodrošināt zināmu publicitāti šai iniciatīvai.

Turpretim V.Lindermana savulaik piesaistītie aktīvisti pārskata periodā uzsāka patstāvīgu darbību. Mērķtiecīgi izmantojot Latvijas liberālo tiesisko regulējumu, Illarions Girss un Jevgēnijs Osipovs izveidoja biedrību “Russkaya Zarya”. Ar šīs organizācijas palīdzību plānots pretendēt uz Krievijas un Rietumvalstīs veidotu organizāciju atbalsta programmām, kas ļautu iegūt līdzekļus un padarīt leģitīmas Latvijā izvērstās darbības. Pārskata laikā I.Girss centās arī nostiprināt sadarbību ar Tatjanas Ždanokas veidoto politisko partiju “Latvijas Krievu savienība”, meklējot iespējas kandidēt Eiroparlamenta vēlēšanās no šīs organizācijas saraksta. Bez tam I.Girss iesaistījās konfrontācijā ar t.s. *profesionālajiem tautiešiem*, piemēram, A.Gapoņenko. Šīs domstarpības vērtējamas kā cīņa par Krievijas institūciju piešķirto finansējumu, kurā kā arguments tiek izmantots vājā resursu atdeve no t.s. *profesionālo tautiešu* puses. Jāatzīmē, ka tautiešu politikas aktīvistu vidū arī turpināja pastāvēt aizdomas par Krievijas institūciju piešķirtā finansējuma piesavināšanos.

I.Girss un J.Osipovs ir krievu nacionālisma radikālo izpausmju redzamākie pārstāvji Latvijā. Ierobežotās iespējas iegūt publicitāti krievu valodā raidošajos un rakstošajos Latvijas plašsaziņas līdzekļos, pārskata laikā viņi mēģināja kompensēt ar provokatīviem izteikumiem sociālajos tīklos un Krievijas plašsaziņas līdzekļos. Šie izteikumi bieži vien saskanēja ar Krievijas oficiālo retoriku.

Ar redzamām aktivitātēm Krievijas tautiešu politikas kontekstā pārskata periodā izcēlās arī citas to atbalstošās organizācijas – biedrības “Rodina” un “Cilvēktiesību Līgu Starptautiskās Federācijas Latvijas Cilvēktiesību komiteja”, kā arī Latvijas reģionos darbojošās biedrības “Liepājas Krievu kopiena”, “Ventpils Krievu biedrība”, “Jelgavas Krievu kultūras biedrība “Veče”” un biedrība “KISLOROD” no Daugavpils.

I.Girss

2.3. Labējā spārna ekstrēmisms

2013.gadā labējā spārna ekstrēmisma atbalstītāji neradīja nozīmīgus riskus konstitucionālajai iekārtai un valsts drošībai. Lai gan atsevišķas personas un organizācijas, kas pieder šim ekstrēmisma virzienam, turpināja savu darbību, tām nebija plaša atbalsta sabiedrībā un trūka līderu, kuri spētu piesaistīt jaunus atbalstītājus un finanšu resursus nozīmīgu aktivitāšu īstenošanai.

Pārskata periodā tika novērots biedrības “Gustava Celmiņa centra” (GCC) aktivitāšu apsūkums, ko veicināja DP veiktā izmeklēšana pret GCC līderi Igoru Šiškinu. Pēc GCC līdera aizturēšanas pārējie biedrības aktīvisti pievērsās sadarbībai ar citiem margināliem spēkiem, piemēram, biedrību “Antiglobālisti” un organizāciju “Latvijas Aizsargi”. GCC vienīgā publiskā akcija šajā laikā bija dalība solidaritātes piketā, kurā tika pausts atbalsts Grieķijas politiskajai partijai “Zelta Rītausma”. GCC darbības intensitātes samazināšanās pēc I.Šiškina aizturēšanas vēlreiz apliecina, ka ekstrēmistisko organizāciju darbība Latvijā lielā mērā ir atkarīga no to līdera aktivitāšu iespējām.

2013.gadā Latvijā turpināja pastāvēt arī atsevišķas neonacistiski orientētas neformālas grupas, kuras lielākoties izvairījās no aktīvas darbības vai vardarbīgiem uzbrukumiem. Vienlaikus 2013. gada sākumā tika iegūta informācija par bijušā Krievijā bāzētā neonacistu grupējuma “Format 18” līdera Maksima Marcinkēviča plāniem ierasties Rīgā, lai veiktu provokācijas. Izvērtējot iegūto informāciju, tika pieņemts lēmums nepieļaut M.Marcinkēviča ieceļošanu Latvijā, kas tika nodrošināts sadarbībā ar atbildīgajām valsts pārvaldes iestādēm.

Neonacistu grupējuma “Format 18” kādreizējais līderis Maksims Marcinkevičs ir viens no zināmākajiem galēji labējo uzskatu pārstāvjiem Krievijā, kurš pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma par nacionālā naida kurināšanu turpina atbalstīt galēji labējo ideoloģiju un vardarbību, šim mērķim izveidojot neformālu kustību “Restrukt” un organizējot dažādas kampaņas. No tām zināmākā ir “Okkupay-pedofilyay”, kas ir izveidojusi tīklveida struktūru Krievijas teritorijā. Kustības aktīvisti īsteno uzbrukumus, vardarbīgās un pazemojošās akcijās vērstoties pret cilvēkiem ar homoseksuālu orientāciju, vēlāk uzbrukumu videoierakstus publicējot internetā.

Veicot galēji labējo ideoloģiju atbalstošo kustību darbības izpēti, DP ir konstatējusi, ka atsevišķi šīs ideoloģijas piekritēji ir aktīvi iesaistījušies arī dažādu sporta veida fanu klubos. Līdz šim gan labējā spārna ekstrēmisma atbalstītāju iesaistīšanās dažādu sporta klubu fanu kustībās nav būtiski ietekmējusi viņu radīto apdraudējumu valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai, taču citu Eiropas valstu pieredze liecina, ka šī tendence var paplašināt labējā spārna ekstrēmistu atbalstītāju skaitu un palielināt ideoloģiski motivētu vardarbīgu incidentu risku.

Aivara Gardas vadītā biedrība “Latvijas Nacionālā fronte” 2013.gadā nebija publiski aktīva, taču tā turpināja ierobežotas informatīvās aktivitātes. Savu uzskatu paušanai biedrība izmantoja interneta resursus, galvenokārt tās uzturēto mājaslapu, kā arī publicēja laikrakstu “DDD” (“Deokupācija. Dekolonizācija. Deboļševizācija”).

2.4. Kreisā spārna ekstrēmisms

2013.gadā kreisā spārna ekstrēmisti Latvijā nebija nozīmīga atbalsta. Pārskata periodā DP nekonstatēja kreisā spārna ekstrēmistu idejas atbalstošu personu, personu grupu vai organizāciju nozīmīgas aktivitātes Latvijā. Līdzīgi kā labēja spārna ekstrēmisti arī kreisā spārna ekstrēmisti trūkst sabiedrības atbalsta, intelektuālo un finanšu resursu savu ideju īstenošanai.

No pārskata laikā notikušajām galēji kreisā spārna ideoloģijas atbalstītāju aktivitātēm var atzīmēt pie Francijas vēstniecības Latvijā notikušo protesta akciju saistībā ar situāciju Sīrijā. Šajā pasākumā piedalījās Beness Aijo, kurš 2013.gada septembrī apmeklēja arī Eduarda Ļimonova politiskās organizācijas “Drugaja Rossija” sapulci Maskavā, kur viņš pozicionējās kā Latvijas, Lielbritānijas un Palestīnas pašpārvaldes iedzīvotāju pārstāvis un pievērsa uzmanību Latvijas nepilsoņu tēmai. Bez tam sarunās ar plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem B.Aijo uzsvēra, ka, uzturoties Palestīnas pašpārvaldes teritorijā, ir apmeklējis militāra rakstura nometni. Jāatzīmē, ka tur bāzējas vairākas organizācijas, kas ir iekļautas ES veidotajā teroristisko organizāciju sarakstā.

B.Aijo

Tendences un prognozes

- Krievijas īstenotās tautiešu politikas intensitāte 2014.gadā, visticamāk, paaugstināsies un joprojām radīs nozīmīgākos riskus valsts konstitucionālajai iekārtai. Līdzīgi kā iepriekš Krievija turpinās Latvijas diskreditācijas kampaņas ārvalstīs un starptautiskajās institūcijās, vienlaikus cenšoties izmantot Latvijas iedzīvotājus savu ģeopolitisko interešu īstenošanai.
- Paredzams, ka tautiešu organizācijām Latvijā arī turpmāk būs nozīmīga loma Krievijas ģeopolitisko mērķu sasniegšanas veicināšanā. Neraugoties uz personīgajām ambīcijām un cīņu par tautiešu politikas īstenošanai atvēlētajiem resursiem, tautiešu organizācijas Latvijā centīsies pievērst uzmanību Krievijas diktētajiem “problēmjaudājumiem”.
- Ir pamats uzskatīt, ka tautiešu politikas aktīvisti Latvijā, kuri kandidēs Saeimas vēlēšanās 2014.gadā, nolūkā piesaistīt iespējami lielāku sabiedrības uzmanību savai personībai, var iesaistīties dažādās provokatīvās akcijās vai to organizēšanā. Šīs akcijas, visticamāk, būs orientētas uz sabiedrības šķelšanu un piederības Latvijai mazināšanu.
- Galēji labējās un galēji kreisās ideoloģijas atbalstītāju aktivitāšu intensitāte arī 2014.gadā, visticamāk, būs zema. Lai gan pilnībā nevar izslēgt iespēju, ka labējā vai kreisā spārna ekstrēmisti var iesaistīties vardarbīgās aktivitātēs Latvijā, patlaban nav pamata uzskatīt, ka šīs grupas tuvākajā laikā varētu radīt būtiskus draudus nacionālajai drošībai.

3. Informatīvās telpas drošība

Sistemātiska un koordinēta propagandas, dezinformācijas un tendenciozas informācijas izplatīšana par Latviju nolūkā šķelt sabiedrību, graut Latvijas iedzīvotāju piederību valstij, apšaubīt valsts suverenitāti un neatkarības leģitimitāti rada arvien nozīmīgākus draudus nacionālajai drošībai.

2013.gadā Latvijas informatīvajā telpā turpinājās Krievijas ģeopolitiskajām interesēm atbilstošu stereotipu un mītu izplatība. Līdzīgi kā iepriekš arī šajā pārskata periodā Krievija aktīvi izmantoja informatīvo telpu, lai izplatītu Latviju diskreditējošu informāciju. Jau vairākus gadus tiek intensīvi projicēts un izplatīts viedoklis, ka Latvijā it kā “atdzimst fašisms un notiek fašisma glorifikācija”, tiek “pārkāptas krievvalodīgo tiesības”, vienlaikus noliedzot Latvijas okupāciju 1940.gadā. Paralēli pēdējā laikā informatīvajā telpā tiek arvien biežāk pārspīlēti cildināts PSRS pozitīvais ieguldījums Latvijas attīstībā un tendenciozi atspoguļota patreizējā situācija Latvijā. Šo propagandas pasākumu mērķis ir ilgtermiņā ietekmēt Krievijas plašsaziņas līdzekļu auditorijas Latvijā uzskatus, lai panāktu pozitīva viedokļa par Krieviju veidošanos Latvijas iedzīvotāju vidū.

Lai vairotu šo mītu un stereotipu izplatību, Krievijas kontrolētajos un to atbalstošajos informatīvajos resursos tiek aktīvi tīrāzēts *pareizo* ekspertu un politiķu viedoklis, turklāt daudzus no viņiem par “ekspertiem” un “speciālistiem” ir padarījuši tieši paši plašsaziņas līdzekļi. Tādējādi, piedēvējot daudziem tautiešu politikas aktīvistiem “eksperta” statusu, viņu viedoklim informatīvajā telpā tiek mākslīgi vairota ticamības pakāpe, lai tā atstātu lielāku ietekmi uz auditoriju.

Svarīga nozīme Krievijas propagandas pasākumu īstenošanā ir ne tikai plašsaziņas līdzekļiem, bet arī dažādiem Krievijai lojāliem pētniecības institūtiem un sociālo zinātņu pētniekiem, kuri piepilda informatīvo telpu ar dažādiem Krievijas interesēm atbilstošiem viedokļiem, pētījumiem, publikācijām un dokumentālajām filmām.

Pārskata laikā viens no spilgtākajiem Krievijas plašsaziņas līdzekļos īstenotajiem informatīvajiem pasākumiem pret Baltijas valstīm bija sižets, kurā tendenciozi un vienpusēji tika atspoguļoti traģiskie notikumi Viļņā 1991.gadā. Šis sižets uzskatāmi parāda, kā informatīvajā telpā tiek izplatīta dezinformācija, kuras mērķis ir noliegt PSRS noziegumus pret Baltijas valstu civiliedzīvotājiem un apšaubīt Baltijas valstu leģitimitāti.

Savu darbību 2013.gadā turpināja arī starptautiskais mediju klubs “Formāts A3”, kas organizēja vairākas diskusijas, kā viesus aicinot Krievijas sabiedriskajā un akadēmiskajā dzīvē zināmas personas. Pasākumu pamata auditoriju veidoja LSOP organizāciju un tautiešu politikas aktīvistu. Vairumā gadījumu šajās diskusijās tiek veidots Krievijai interesēm atbilstošs un Maskavai izdevīgs skatījums uz starptautiskajiem procesiem, kā arī norisēm Latvijā.

Pārskata laikā nozīmīga loma Krievijas realizēto informatīvo pasākumu jomā bija I.Kanta vārdā nosauktās Baltijas federālās universitātes projektam ruBaltic.ru. Tas ir viens no aktuālākajiem pret Latviju un Baltijas valstīm kopumā vērstajiem Krievijas informatīvās ietekmes resursiem. Izmantojot pareizos “ekspertus”, analītiska portāla stilā tas veido Krievijai labvēlīgu ģeopolitisko skatījumu uz sabiedriskajām, kultūrvēsturiskajām un politiskajām norisēm Baltijas jūras reģionā. Portālam ir izveidots plašs kontaktu tīkls tautiešu aktīvistu, kā arī Latvijas akadēmiskās vides pārstāvju vidū.

Pārskata periodā joprojām viens no redzamākajiem krievvalodīgo iedzīvotāju viedokļu veidošanas un viedokļu apmaiņas resursiem bija 2011.gadā izveidotais interneta portāls “imhoclub.lv”. Tajā tiek publicēti raksti par plašu tematiku, taču kopumā portālā dominē Krievijai labvēlīgas un attiecīgi Latvijai kritiskas publikācijas. Tādējādi tās papildina Krievijas informatīvās aktivitātes Latvijā, kas ir vērstas uz Krievijas tautiešu mobilizāciju un Krievijas interesēm atbilstošu uzskatu izplatīšanu. Lai veicinātu šo ideju izplatību arī latviski runājošo iedzīvotāju vidē, 2013.gadā tika izveidota portāla versija latviešu valodā ar krievu valodā publicēto rakstu tulkojumiem un latviešu lasītājam potenciāli saistošiem oriģinālmateriāliem vai pārpublikācijām.

Tendences un prognozes

- Krievijas pasākumi, kas vērsti uz Latvijas sabiedriskās domas ietekmēšanu atbilstoši Krievijas ģeopolitiskajām interesēm, kļūst arvien intensīvāki. Prognozējams, ka Krievija turpinās izmantot Latvijas informatīvo telpu, lai ietekmētu Latvijas iekšpolitiskos procesus.
- Krievijas informatīvie pasākumi var intensificēties pirms Saeimas un Eiropas Parlamenta vēlēšanām ar mērķi vairot atbalstu Krieviju simpatizējošajiem politiskajiem spēkiem.
- Prognozējams, ka informatīvajā telpā turpināsies Krievijas radīto mītu un stereotipu par “nepilsoņu un minoritāšu tiesību pārkāpšanu”, “krievu valodas lietošanas ierobežošanu”, “fašisma atdzimšanu” Latvijā tālāka izplatīšana. Svarīga loma šajās aktivitātēs būs arī tautiešu politikas aktīvistiem Latvijā, kuri centīsies popularizēt Krievijas retoriku, lai šķeltu sabiedrību un mazinātu Latvijas iedzīvotāju saikni ar mūsu valsti.

4. Ekonomiskā drošība

Valsts ekonomiskās drošības nodrošināšana ir viena no būtiskākajām nacionālās drošības prioritātēm. Riskus nacionālās drošības interesēm rada atsevišķu valstu centieni izmantot ekonomiskos instrumentus kā līdzekli savu ārpolitisko mērķu realizēšanai mūsu valstī un Latvijas iekšpolitisko procesu ietekmēšanai. DP rīcībā esošā informācija liecina, ka atsevišķu ārvalstu specdienesti izrāda pastiprinātu interesi par savas valsts komersantu ekonomiskajām aktivitātēm Latvijā.

2013.gadā savu aktualitāti saglabāja valsts enerģētiskās suverenitātes jautājums. Atkarība no Krievijas energoresursu piegādēm padara Latvijas tautsaimniecību viegli ievainojamu. Tas savukārt palielina risku, ka Krievija var izmantot Latvijas atkarību no energoresursu piegādēm savu ārpolitisko mērķu sasniegšanai.

Pārskata periodā Krievija turpināja veikt aktīvas darbības, lai saglabātu savu ģeopolitisko un ekonomisko ietekmi Baltijas jūras reģionā, tostarp Latvijā, sekmējot sev vēlamu projektu attīstību un cenšoties kavēt tādu projektu īstenošanu, kas Baltijas valstīm sniegtu alternatīvu Krievijas dabasgāzei. 2013.gadā atsevišķi Krievijas uzņēmumi aktīvi mēģināja saglabāt esošās pozīcijas Latvijas dabasgāzes tirgū un realizēja dažādas informatīvās kampaņas saistībā ar dabasgāzes tirgus liberalizācijas atlikšanu un sev labvēlīgāku lēmumu pieņemšanu, lai nepieļautu alternatīvu piegādes avotu izveidošanos. Minētie uzņēmumi, lobējot savas intereses, kā ietekmes kanālus sabiedriskās domas veidošanai un lēmumu pieņemšanas procesa ietekmēšanai izmantoja atsevišķus Latvijas uzņēmumus, ekspertus, žurnālistus un viedokļu līderus.

Ārvalstu investīciju ieplūšana Latvijā ir nozīmīgs faktors valsts ekonomikas attīstībai, tomēr ne vienmēr ārvalstu investoru komercdarbība rezultējas tikai jaunās darba vietās Latvijas iedzīvotājiem, uz eksportu orientētu preču ražošanā vai pakalpojumu sniegšanā. Riskus valsts ekonomiskās drošības interesēm rada tautsaimniecībai stratēģiski svarīgu Latvijas uzņēmumu nonākšana to ārvalstu (īpaši, ārvalstij piederošu uzņēmumu) kontrolē, kas mēdz izmantot ekonomiskos instrumentus savu ģeopolitisko interešu īstenošanai. Pieaugot noteiktu ārvalstu ekonomiskajai klātbūtnei Latvijā valstij stratēģiski svarīgos ekonomikas sektoros, palielinās šo valstu iespēja to izmantot, lai ietekmētu mūsu valsts iekšpolitisku lēmumu pieņemšanu atbilstoši saviem ārpolitiskajiem mērķiem.

Latvijas tranzīta nozare, kuras pamatu veido trīs lielās ostas un dzelzceļš, ir viena no Latvijas ekonomikas svarīgākajām nozarēm. Krievijas un caur to tranzītā sūtīto citu valstu kravu apkalpošana Latvijas tranzīta nozarei un Latvijas valsts budžetam kopumā dod ievērojamus ienākumus. Latvijas tranzīta nozares pārlieku lielā atkarība no Krievijas energoresursu (ogles, nafta un naftas produkti) transportēšanas un pārkraušanas ir faktors, kas rada riskus tranzīta nozares konkurētspējai Baltijas jūras reģionā un netieši arī valsts ekonomiskajai drošībai. Lai šos riskus mazinātu, ir nepieciešama kravu piegādātāju, to veidu un segmenta, kā arī izcelsmes valstu diversifikācija. 2013.gadā konstatētās tendences liecina, ka, neraugoties uz atsevišķiem diversifikācijas mēģinājumiem, tranzīta nozarē joprojām dominē tādu projektu attīstība, kas minētos riskus tikai palielinās.

Piemēram, plāni Latvijas ostās ilgtermiņā nodrošināt Krievijas ogļu pārkraušanu nonāk pretrunā ar pēdējo gadu laikā Krievijas īstenoto politiku attīstīt savas ostas un dzelzceļa infrastruktūru uz tām, lai nodrošinātu savu kravu pārkraušanu šajās ostās. Krievijas ostu kapacitāte pieļauj iespēju jebkurā brīdī būtiski samazināt kravu transportēšanu caur Latvijas tranzīta koridoru. Šis apstāklis padara Latvijas tranzīta nozari viegli ietekmējamu un var būt par pamatu tādu ekonomisko un politisko lēmumu pieņemšanai valstī, kas ir pretrunā ar Latvijas ekonomiskajām un nacionālās drošības interesēm.

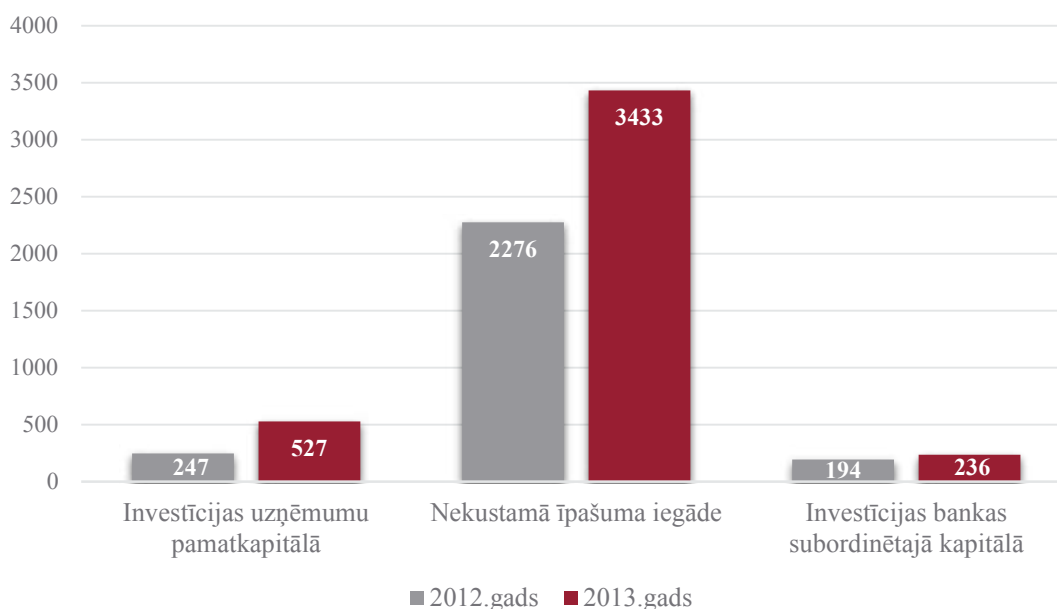
Līdz ar Imigrācijas likuma grozījumu stāšanos spēkā 2010.gada 1.jūlijā DP tika uzsākta padziļināta to ārzemnieku pārbaude, kuri t.s. *investoru programmas* ietvaros vēlas iegūt termiņuzturēšanās atļauju Latvijā. Šo pārbaucēju mērķis ir nepieļaut termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanu personām, kuras rada draudus Latvijas nacionālās drošības interesēm. Īstenojot ārzemnieku finanšu kapitāla izcelsmes pārbaudi, DP cieši sadarbojas ar Ģenerālprokuratūras Noziedzīgi iegūtu līdzekļu novēršanas dienestu un ārvalstu partneriem.

2013.gadā būtiski pieauga termiņuzturēšanās atļauju pieprasījumu skaits, kas iesniegti, pamatojoties uz Imigrācijas likuma 23.pantu. Ja 2012.gadā DP bija jāveic 2921 ārzemnieka pieprasījumu pārbaudes, tad pārskata periodā jau 4506 personu pārbaudes. Lielākā daļa pieprasījumu izsniegt termiņuzturēšanās atļaujas tika pamatotas ar nekustamā īpašuma iegādi (3683 personas). Salīdzinoši mazāk ārzemnieku vēlmi iegūt termiņuzturēšanās atļauju Latvijā pamatoja ar investīcijām uzņēmuma pamatkapitālā (569 personas) un investīcijām bankas subordinētajā kapitālā (254 personas).

Palielinoties termiņuzturēšanās atļauju pieprasījumu skaitam, pieaug arī nepieciešamība stiprināt valsts drošības iestāžu spējas nodrošināt efektīvu termiņuzturēšanās atļauju pieprasītāju pārbaudi. Tas ir būtiski, lai novērstu iespēju, ka ar šīs sistēmas starpniecību:

- atļauju iegūst persona, kura ir saistīta ar ārvalstu spēcīgu;
- atļaujas saņēmējs iesaistās pret Latvijas drošības interesēm vērstu aktivitāšu finansēšanā;
- stratēģiski svarīgos ekonomikas sektoros ieplūst neskaidras izcelsmes līdzekļi;
- atļauju iegūst persona, kura ir saistīta ar organizēto noziedzību vai teroristu organizāciju.

Pieprasījuma dinamika

Vienlaikus ir konstatēti gadījumi, kad trešo valstu investoru kontrolētie uzņēmumi izrāda interesi un mēģina pretendēt uz ES fondu līdzekļiem, kas ir paredzēti uzņēmēj-

darbības attīstībai. Tas rada risku, ka ar ES fondu atbalstu tiek veicināta komercdarbība, no kuras lielāko labumu iegūst trešo valstu pilsoņi, nevis Latvijas un ES ekonomika.

Tendences un prognozes

- Atkarība no viena energoresursu piegādātāja palielina ne tikai ekonomisko ievainojamību, bet arī paplašina piegādātāja iespējas ietekmēt Latvijas iekšpolitiku un ārpolitiku.
- Prognozējams, ka Krievija arī turpmāk būs ieinteresēta saglabāt dominējošo stāvokli energoresursu piegādes jomā Latvijā un ar dažādiem politiskiem, ekonomiskiem un informatīviem instrumentiem mēģinās kavēt alternatīvu energoresursu piegāžu risinājumu attīstību.
- Riskus nacionālajai drošībai rada stratēģiski svarīgu Latvijas uzņēmumu nonākšana to ārvalstu kontrolē, kas

to var izmantot kā instrumentu savu ārpolitisko interešu realizēšanai Latvijā. Prognozējams, ka ārvalstu interese par stratēģiski nozīmīgām Latvijas tautsaimniecības nozarēm nemazināsies un atsevišķas valstis arī turpmāk izrādīs gatavību tieši vai pastarpināti pārņemt kontroli pār stratēģiski svarīgiem Latvijas uzņēmumiem.

- Ārzemnieku interese par termiņuzturēšanās atļauju Latvijā saņemšanu saglabāsies, tāpēc DP arī turpmāk būs jāpievērš pastiprināta uzmanība šo atļauju pieprasītāju pārbaudēm, lai novērstu iespēju, ka šī sistēma tiek izmantota pret Latvijas drošības interesēm.

5. Pretterorisms

DP pretterorisma jomā veic informācijas ieguvu un analīzi par terorisma riska subjektiem, iespējamo terorisma risku savlaicīgu neitralizēšanu, kā arī koordinē valsts un pašvaldību institūciju un citu juridisko personu sadarbību pretterorisma jomā.

2013.gadā DP turpināja īstenot pastāvīgu terorisma draudu monitoringu, veicot iegūtās operatīvās informācijas, kā arī no ārvalstu partneru dienestiem, nacionālajām pretterorisma darbībās iesaistītajām institūcijām un kritiskās infrastruktūras objektiem saņemtās informācijas analīzi un apstrādi. Pārskata periodā tika nodrošināta pastāvīga informācijas apmaiņa un sadarbība ar ārvalstu partneru dienestiem, NATO un ES pretterorisma institūcijām.

5.1. Terorisma draudu situācija Eiropā

Starptautiskā terorisma draudu analīze liecina, ka 2013.gadā galvenos terorisma draudus Eiropas drošībai radīja Eiropas islāmistu (t.sk. no Latvijā netālajām Skandināvijas valstīm) ceļošana uz Sīriju un pievienošanās tur bāzētajiem islāmistu teroristu grupējumiem. Šī tendence rada gan tūlītējus, gan ilgtermiņa terorisma riskus, jo pastāv ticama iespēja, ka pēc atgriešanās no Sīrijas Eiropas islāmisti var veikt teroristiskas darbības Eiropā. Sīrijas konfliktā aktīvi iesaistījušies arī islāmisti no Neatkarīgo Valstu Savienības dalībvalstīm, kas rada potenciālus ilgtermiņa terorisma riskus arī šajās valstīs. Jāatzīmē, ka pēdējo gadu laikā ir vērojama tendence, kas liecina par islāmistu ar izcelsmi no bijušajām PSRS valstīm arvien aktīvāku iesaistīšanos vardarbīgās aktivitātēs citos reģionos un pieaugošajiem savstarpējiem kontaktiem.

Vienlaikus pārskata periodā bija vērojama drošības situācijas pasliktināšanās arī citos pasaules reģionos, notika teroristu uzbrukumi Eiropas valstu pilsoņiem vairākās islāma valstīs, kurās atrodas nozīmīgi teroristu grupējumi.

2013.gadā arī turpināja palielināties interneta loma terorisma draudu izplatībā Eiropā. Šobrīd virtuālajā vidē ir pieejams gan plašs radikalizāciju veicinošas informācijas klāsts, gan padomi, kas nepieciešami personām, kuras vēlas doties uz konfliktu reģioniem un/vai veikt teroristiskas darbības savās mītnes zemēs.

TJ misionāri

5.2. Terorisma draudu situācija Latvijā

Terorisma draudu līmenis Latvijā 2013.gadā būtiski nemainījās un saglabājās relatīvi zems. Pārskata periodā Latvijā nenotika terora akti vai citi noziedzīgi nodarījumi, kas būtu saistīti ar terorismu. Vienlaikus tika identificēti vairāki faktori, kas nākotnē var veicināt terorisma risku palielināšanos. Situācija labējā un kreisā spārna ekstrēmisma jomā tika aplūkota šī pārskata otrajā nodaļā, tāpēc šajā sadaļā uzmanība tiks pievērsta riskiem, kas saistīti ar reliģisko radikalizāciju.

Līdzīgi kā iepriekšējos gados arī 2013.gadā Latviju apmeklēja Eiropā neviennozīmīgi vērtētā starptautiskā misionāru un ortodoksālā islāma interpretācijas sludināšanas kustības *Tabligh Jamaat* (TJ) misionāri no ārvalstīm. Līdz šim TJ aktivitātes Latvijā nav veicinājušas vardarbību un tiešus terorisma draudus, taču pārskata laikā kustības pārstāvji ir sākuši aktīvi aicināt Latvijas musulmaņu kopienas pārstāvjus doties ticības nostiprināšanas ceļojumos uz valstīm, kur ir nozīmīga teroristu grupējumu klātbūtne. Eiropas valstu pieredze liecina, ka šīs kustības sludinātā islāma interpretācija, kas ir vērsta pret Rietumu demokrātijas vērtībām, var veicināt musulmaņu izolēšanos no pārējās sabiedrības un pievēršanos arvien radikālākiem uzskatiem. Tāpat terorisma tendenču analīze parāda, ka ceļošana uz reģioniem, kur ir pastiprināta teroristu grupējumu klātbūtne, var sekmēt šo personu nonākšanu teroristu grupējumu sludinātās vardarbīgās ideoloģijas ietekmē.

Neraugoties uz Latvijas musulmaņu kopienā notikušo vadības maiņu, TJ misionāru vizītes joprojām neguva plašu atbalstu Latvijas musulmaņu kopienā. Arī jaunā Latvijas Islāma kultūras centra (LIKC) vadība, kuru 2013.gadā pārņēma Latvijas čečenu kopienas pārstāvji (līderis – Arbi Indarbajevs), centās distancēties no aktivitātēm, ko varētu raksturot kā radikālas. Tiesa, pārskata periodā LIKC beidzot izdevās iegādāties ēku, ko plānots pārveidot par mošeju. Šīs ēkas iegāde tika finansēta no dažādiem avotiem, galvenokārt no Persijas līča reģiona valstīs bāzēto organizāciju sniegtā finansējuma. Eiropas valstu pieredze liecina, ka līdz ar finansējuma piešķiršanu šī reģiona organizācijas parasti cenšas arī izplatīt savu izpratni par islāmu, t.sk. popularizēt islāma novirzienu - *vahabismu*. Tas ir viens no radikālākajiem islāma virzieniem un tā sludinātie principi ir pretrunā ar demokrātijas vērtībām un izpratni par sekulārisma un indivīda tiesībām Eiropā.

Pēdējos gados Latvijas musulmaņu kopienā par tradīciju ir kļuvusi starptautisku pasākumu rīkošana. Arī 2013.gadā Latvijā notika starptautiski reliģiski izglītojoši pasākumi, kurus apmeklēja gan Latvijas, gan ārvalstu musulmaņi un kuros lekcijas par islāmu lasīja gan vietējie, gan ārvalstu lektori (t.sk. personas, kuras atbalsta radikālu islāma interpretāciju).

Svarīgi arī atzīmēt, ka pārskata periodā studijas reģionos, kur ir nozīmīga teroristu grupējumu klātbūtne,

turpināja arī vairāki Latvijas musulmaņu kopienas pārstāvji, t.sk. konvertīti. Terorisma tendenču analīze liecina, ka ilgstoša uzturēšanās šajos reģionos var veicināt pievēršanos radikālajai islāma interpretācijai vai pat kontaktu izveidošanu ar tur esošajiem teroristu grupējumu pārstāvjiem. Tas savukārt var nelabvēlīgi ietekmēt Latvijas drošības intereses pēc šo personu atgriešanās.

5.3. Pretterorisma pasākumu koordinācija

2013.gadā DP turpināja koordinēt preventīvo pretterorisma pasākumu īstenošanu, plānot pretterorisma reaģēšanas pasākumus, nodrošināt terorisma riska objektu fiziskās drošības pasākumu kontroli, kā arī veikt pretterorisma darbībās iesaistīto institūciju personāla apmācību.

Pretterorisma preventīvo pasākumu plānošanas jomā kā vienu no nozīmīgākajām aktivitātēm 2013.gadā var minēt Nacionālā pretterorisma plāna pārskatīšanu un apstiprināšanu Ministru kabinetā. Plāna mērķis ir noteikt nacionālās pretterorisma sistēmas subjektu veicamos preventīvos pretterorisma pasākumus atbilstoši četriem terorisma draudu līmeņiem.

Savukārt terorisma riska objektu drošības kontroles jomā tika apsekoti vairāk nekā 30 kritiskās infrastruktūras un cilvēku masveida pulcēšanās objekti. Pamatojoties uz apsekošanas rezultātiem, sniegti vairāk nekā 90 atzinumi un rekomendācijas saistībā ar objektu gatavību novērst terorisma apdraudējumus un mazināt to iespējamās negatīvās sekas. Cilvēku masveida pulcēšanās objektu drošības kontroles jomā var atzīmēt DP amatpersonu līdzdalību Nordea Rīgas maratona un XXV

Vispārējo latviešu Dziesmu un XV Deju svētku pretterorisma pasākumu plānošanā un koordinēšanā.

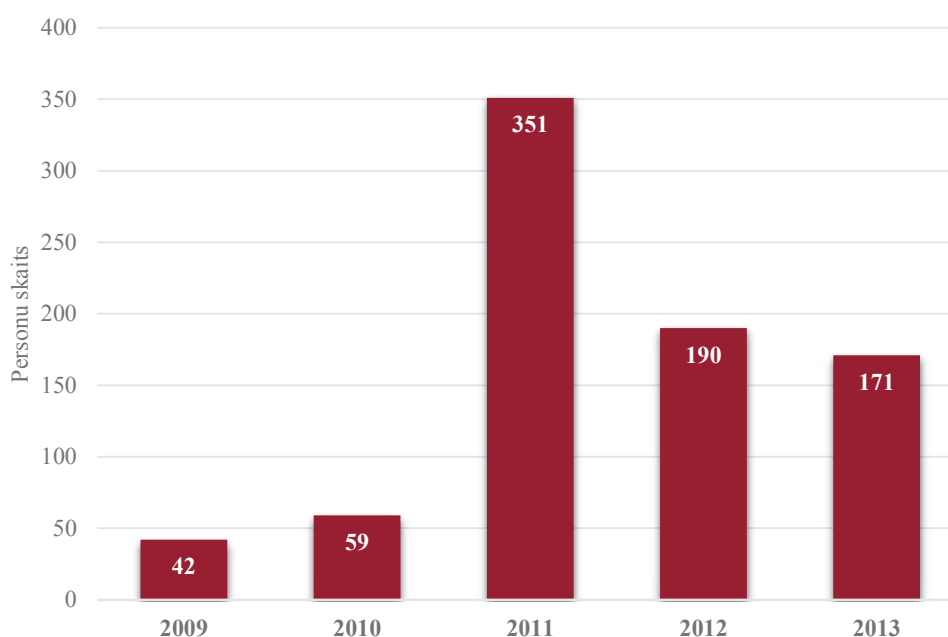
Vienlaicīgi 2013.gadā tika veikta vairāku institūciju (Nacionālo bruņoto spēku, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta u.c.) personāla apmācības par pretterorisma jautājumiem.

5.4. Migrācija no valstīm, kur ir nozīmīga teroristu grupējumu klātbūtne

DP veic papildu pārbaudi visiem to valstu pilsoņiem, kam, izsniedzot vīzu vai uzturēšanās atļauju, saskaņā ar Latvijas tiesību normām ir jāveic šāda veida pārbaude. Šādas papildu pārbaudes tiek veiktas pilsoņiem no tām valstīm, kur ir nozīmīga teroristu grupējumu vai ar tiem saistītu personu klātbūtne. Pārskata periodā DP veica 1083 ielūgumu papildus pārbaudi (pārbaudītas 1655 personas) un izskatīja 1015 vīzu pieprasījumus. 2013.gadā veikto pārbaudu rezultātā netika konstatēti teroristu grupējumu pārstāvju mēģinājumi ieceļot Latvijā.

Analizējot kopējo patvēruma meklētāju dinamiku pārskata periodā, jāatzīmē, ka, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, šo personu skaits samazinājās. Kopumā 2013.gadā tikai veikta 171 patvēruma meklētāja pārbaude. Visvairāk patvēruma meklētāju Latvijā bija no Gruzijas - 133 personas, taču starp šīm personām bija arī Sīrijas, Ēģiptes, Irākas, Alžīrijas, Somālijas, Palestīnas pašpārvaldes, Irānas, Nigērijas un Marokas pilsoņi. Joprojām novērojama tendence, ka citas valsts pilsoņi (piemēram, Marokas un Alžīrijas) uzdodas par Sīrijas pilsoņiem, cerot tādējādi vieglāk iegūt patvēruma meklētāja statusu un izvairīties no izraidīšanas.

Patvēruma meklētāju skaita dinamika

Tendences un prognozes

- Terorisma draudu līmenis Latvijā pārskata periodā nav mainījies un vērtējams kā zems. Paredzams, ka terorisma draudu līmenis tuvākajā nākotnē būtiski nemainīsies, lai gan atsevišķas tendences norāda uz iespējamiem riskiem ilgtermiņā. Šobrīd nozīmīgākos terorisma draudus Latvijas iedzīvotājiem rada uzturēšanās terorisma riska reģionos, kur eiropieši ir starp prioritārajiem teroristu uzbrukumu mērķiem.
- 2013.gadā Latvijas musulmaņu kopienā nebija atbalsta radikālajai islāma interpretācijai, taču pieaugošie kontakti ar ārvalstu musulmaņiem, t.sk. radikālās islāma interpretācijas atbalstītājiem, nākotnē var veicināt radikalizācijas riskus arī Latvijas musulmaņu kopienā. Latvijas musulmaņu pievēršanos radikālākiem reliģiskajiem uzskatiem nākotnē var sekmēt arī reliģisko organizāciju no Persija līča reģiona valstīm aktīvāka iesaiste Latvijas musulmaņu kopienas dzīvē.
- Eiropas islāmistu aktīvā ceļošana uz Sīriju rada ilgtermiņa terorisma riskus kontinentā un šī tendence var nelabvēlīgi ietekmēt arī Latvijas drošību. Pastāv risks, ka ilgstošais konflikts Sīrijā var radīt rezonansi arī radikālāk noskaņoto Latvijas musulmaņu vidū.
- Interneta pieaugošā loma Eiropas musulmaņu radikalizācijā palielina risku, ka radikālajai islāma interpretācijai un reliģiski motivētai vardarbībai var pievērsties arī musulmaņi no tām valstīm, kur nav izplatītas radikālas idejas un kur nedarbojas radikāli noskaņotu personu grupas.
- Pasliktinoties drošības situācijai dažādos terorisma riska reģionos, īpaši Sīrijā, palielinās ar terorismu saistītu personu ieceļošanas iespēja Latvijā.

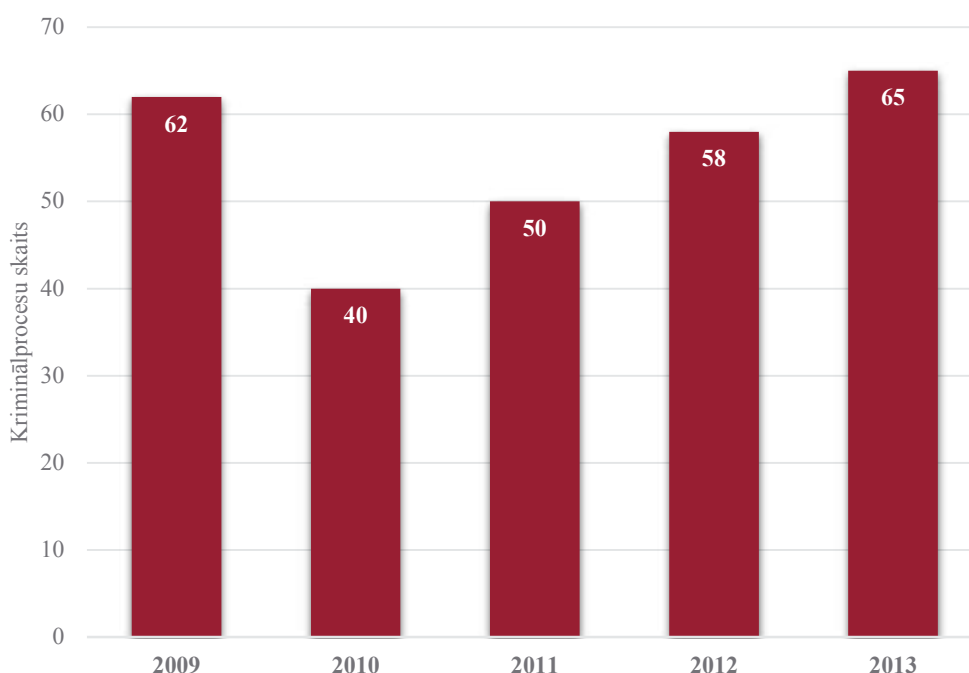
6. Pirmstiesas izmeklēšanas

DP veic izmeklēšanu par noziedzīgiem nodarījumiem, kas izdarīti valsts drošības jomā vai valsts drošības iestādēs, kā arī citus noziedzīgus nodarījumus savas kompetences ietvaros un gadījumos, kad izmeklēšanu uzdevis veikt ģenerālprokurors. DP ir vienīgā no trijām Latvijas valsts drošības iestādēm, kurai Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā ir tiesības

aizturēt personas, uzsākt kriminālprocesu un veikt pirmstiesas izmeklēšanu.

2013. gadā DP uzsāka 65 kriminālprocesus un saņēma vienu kriminālprocesa izmeklēšanas veikšanai no citas iestādes.

DP uzsākto kriminālprocesa dinamika

Pārskata periodā uz prokuratūru kriminālvajāšanas uzsākšanai DP nosūtīja 39 kriminālprocesus (2012. gadā – 14), rosinot uzsākt kriminālvajāšanu pret 56 personām, no kurām 13 ir amatpersonas. Salīdzinot ar 2012. gadu, pārskata periodā vairāk nekā dubultojās to personu skaits, pret kurām tika rosināts uzsākt kriminālvajāšanu, turklāt tieši valsts un pašvaldību amatpersonu kategorijā šis skaits palielinājās četras reizes.

Bez tam pieci kriminālprocesi tika nosūtīti pēc piekritības Valsts policijai, bet 26 (2012. gadā – 27) gadījumos tika pieņemts

lēmums par kriminālprocesa izbeigšanu. Jāatzīmē, ka viens no kriminālprocesa uzsākšanas mērķim ir noskaidrot patiesību, t.sk. ar kriminālprocesaālajām metodēm pārbaudīt, vai ir noticis noziedzīgs nodarījums. Fakts, ka kriminālprocess ir izbeigts, pretēji izplatītajam pieņēmumam nav uzskatāms par darbību raksturojošu radītāju.

2013. gada nogalē DP lietvedībā atradās 98 kriminālprocesi.

2013.gadā uzsāktie kriminālprocesi

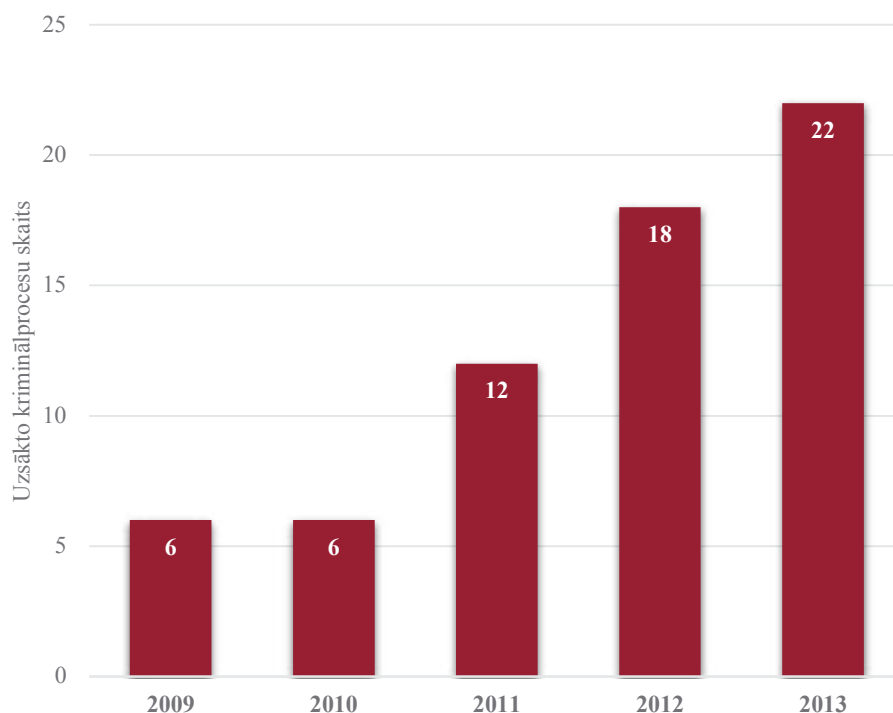
Analizējot DP lietvedībā esošos kriminālprocesus, secināms, ka ievērojamu daļu no tiem veido izmeklēšanas par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar nacionālā vai etniskā naida izraisīšanu. Turklāt 2013. gadā visas no šīm izmeklēšanām,

izņemot vienu, bija saistītas ar darbībām internetā. No kriminālprocesiem par darbībām interneta vidē 12 bija saistīti ar izteikumiem, kas bija vērsti pret latviešiem, septiņi – pret ebrejiem un divi – pret krieviem.

Nacionālā vai etniskā naida izraisīšana ir viens no t.s. “naida noziegumu” veidiem. Šādi noziedzīgi nodarījumi primāri apdraud personas pamattiesības, t.i., vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanas nodrošināšanu pret visiem kādai rasei, etniskajai vai nacionālajai grupai piederīgiem. “Naida noziegumi” tāpat var apdraudēt kādai rasei, etniskajai vai nacionālajai grupai piederīgu personu tiesības uz cieņu,

drošību un psiholoģisko neaizskaramību, atsevišķos gadījumos arī personas vai personu veselības un dzīvības aizsardzības intereses. Lai gan naida noziegumi ir pretrunā demokrātiskas valsts pamatprincipiem, vairumā gadījumu individuāli naida noziegumi nerada tiešu apdraudējumu valsts drošībai, tādēļ DP ir rosinājusi diskusiju par šī noziedzīgā nodarījuma izmeklēšanas piekritību.

Par nacionālā un rasu naida izraisīšanu uzsākto kriminālprocesu dinamika

Sabiedrībā atšķirīgu reakciju ir izraisījuši atsevišķi DP lēmumi izbeigt vai neuzsākt kriminālprocesus par dažu personu provokatīviem izteikumiem. Jāatzīmē, ka šīs izmeklēšanas tradicionāli ir juridiski sarežģītas, jo tajās ir rūpīgi jāsabalansē

vārda brīvības un nacionālās drošības intereses. Turklāt to gaitā svarīga nozīme ir ekspertu sniegtajiem atzinumiem. Diemžēl patlaban Latvijā ir vērojams šādu ekspertu trūkums, kas gan paildzina izmeklēšanas laiku, gan ietekmē to iznākumu.

7. Valsts augstāko aizsargājamo amatpersonu apsardze

Valsts augstāko amatpersonu drošības jomā DP veic Saeimas priekšsēdētāja, Ministru prezidenta un citu ar Ministru kabineta rīkojumu vai Saeimas Prezidija lēmumu noteikto amatpersonu, kā arī atbilstošo ārvalstu un starptautisko organizāciju un institūciju pārstāvju fiziskās drošības nodrošināšanu.

Aizsargājamo amatpersonu drošības garantēšanas pasākumos ietilpst viņu fiziskās neaizskaramības, netraucētas un drošas pārvietošanās nodrošināšana, darbavietas, dzīvesvietas, uzturēšanās vietas Latvijas teritorijā apsardze un informācijas nesankcionētas ieguves novēršana.

Pārskata periodā DP amatpersonas nodrošināja aizsargājamo valsts amatpersonu apsardzi un fizisko neaizskaramību arī 17 oficiālajās ārvalstu vizītēs, sniedzot nepieciešamo atbalstu uzņemošās valsts amatpersonu drošības nodrošināšanā iesaistītajiem partneru dienestiem. Papildus tam 65 reizes tika garantēta apsargājamo ārvalstu amatpersonu

drošība to vizīšu laikā Latvijā, kā arī nodrošināta apsargājamo personu drošība 19 atsevišķos oficiālos pasākumos mūsu valstī.

2013.gadā nenotika fizisku uzbrukumu mēģinājumi aizsargājamajām valsts vai ārvalstu amatpersonām un bija vērojama ar apsargājamo amatpersonu pastāvīgo uzturēšanās vietu un darbavietu saistīto fiziskās drošības incidentu skaita samazināšanās. Vienlaicīgi vērojama tendence, kas liecina par apsargājamajām amatpersonām telefoniski, rakstiski un virtuālajā vidē izteikto draudu pieaugumu.

Kopumā vērtējot, var secināt, ka valsts augstāko apsargājamo amatpersonu apdraudējuma līmenis pārskata periodā saglabājies salīdzinoši zems. Tomēr, ņemot vērā citu Eiropas valstu pieredzi, nevar izslēgt iespēju, ka fiziski uzbrukumi aizsargājamajām valsts amatpersonām var notikt arī Latvijā. Īpaša riska grupa ir personas, kuras nav saistītas ar kādu ekstrēmistu grupējumu, bet savas darbības, kurām var būt dažādi motīvi, plāno un īsteno vienatnē.

... 2014.gads

Lai gan šis ir pārskats par DP paveikto un nacionālās drošības aktualitātēm 2013.gadā, ņemot vērā agresiju Ukrainā, šoreiz nevaram vismaz pāris rindkopās nepieskarties tam, kas ir noticis arī 2014.gada pirmajos piecos mēnešos.

Notikumi Ukrainā ir mainījuši izpratni par drošību ne tikai Latvijā, bet visā Eiropā. Ja vēl 2013.gadā kādas Eiropas valsts agresija pret citu šķita vēsture, tad 2014.gadā tā diemžēl ir skarba tagadne. Atsevišķu personu un organizāciju Latvijā reakcija uz šiem notikumiem tikai apstiprina DP vērtējumu par riskiem nacionālās drošības jomā 2013.gadā, proti, Krievijas īstenotā tautiešu politika Latvijā šobrīd rada nozīmīgākos riskus valsts konstitucionālajai iekārtai, tās teritoriālajai integritātei un suverenitātei. 2013.gada pārskatā minēto tautiešu organizāciju un to aktīvistu paustais nekritiskais atbalsts agresijai Ukrainā, viņu centieni izmantot šos notikumus, lai radītu spriedzi un šķelšanos Latvijā, arī parāda, ka tautiešu organizāciju un Krievijas retorikas sakritība nav nejaušība, bet gan likumsakarība.

DP ciešā sadarbībā ar abām parējām valsts drošības iestādēm un citām valsts institūcijām veic dažādus pasākumus, lai novērstu šos riskus. Šīs darbības ietver gan preventīvu vēršanos pret Krievijas īstenotās tautiešu politikas atbalstītāju provokācijām, gan valsts augstāko amatpersonu un atbildīgo institūciju informēšanu par identificētajiem riskiem nacionālās drošības jomā, lai veicinātu to neitralizēšanu. DP arī aktīvi līdzdarbojas politikas plānošanas dokumentu un jaunu tiesību normu izstrādē. Varbūt atsevišķā sabiedrības daļā tas rada neizpratni, jo no drošības iestādes tiek gaidītas represīvas darbības, piemēram, aizturēšanas, kriminālprocesu u.tml.

Tomēr vēlreiz vēlamies uzsvērt, ka, mainoties draudu veidiem, mainās arī valsts drošības iestāžu lomu to pārvarēšanā. Riskus, ko rada centieni ar t.s. *maigās varas* pasākumiem ietekmēt Latvijas iedzīvotāju uzskatus, nav iespējams novērst tikai ar krimināltiesiskiem instrumentiem, īpaši demokrātiskā valstī. Ir nepieciešama daudzu citu valsts institūciju koordinēta iesaiste šo risku neitralizēšanā un sistemātisks darbs pie tiesiskā regulējuma pilnveidošanas atbilstoši jaunajam apdraudējuma raksturam. Tieši nacionālās drošības sistēmas attīstīšana ar tiesiskiem, politiskiem, ekonomiskiem, kultūras un izglītības instrumentiem, iesaistot tajos dažādas valsts institūcijas, nevalstiskās organizācijas un sabiedrību kopumā, ir viens no efektīvākajiem veidiem, kā novērst tos izaicinājumus, ar ko mēs šobrīd saskaramies.

Protams, tas nenozīmē, ka valsts drošības iestādēm vairāk nav jāizmanto represīvie instrumenti un DP arī tos izmanto ikreiz, kad tas ir atbilstoši un tiesiski. Tomēr arī šajā situācijā DP balstās tikai uz tām pilnvarām un tiesībām, kas ir paredzētas Latvijas likumos, un nevar patvaļīgi arestēt vai deportēt personu, ja to neparedz likums. Atkāpšanās no demokrātijas un tiesiskuma principiem neveicinās Latvijas drošību, tieši otrādi - mazinās to.

DP kā valsts drošības iestāde turpinās dot ieguldījumu nacionālās drošības sistēmas attīstībā un izmantot visus tiesiskos instrumentus (arī krimināltiesiskos, kad tas būs atbilstoši), lai novērstu centienus manipulēt ar Latvijas sabiedrību un radīt spriedzi mūsu valstī nolūkā veicināt citu valstu ģeopolitisko interešu sasniegšanu Latvijā.

DROŠĪBAS POLICIJA

Kr. Barona iela 99a, Rīga, LV-1012
Tālrunis 67208964, fakss 67273373, e-pasts: dp@dp.gov.lv